

Sygn. akt II Ca 382/14

POSTANOWIENIE

Dnia 17 września 2014 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski (spr.)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra

Sędzia Sądu Okręgowego Anna Ścioch-Kozak

Protokolant Sekretarz sądowy Emilia Trąbka

po rozpoznaniu w dniu 4 września 2014 roku w Lublinie

na rozprawie

sprawy z wniosku J. T. (1)

z udziałem T. T. (1)

o podział majątku wspólnego

na skutek apelacji uczestnika od postanowienia Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie z dnia 3 stycznia 2014 roku, sygn. akt II Ns 1749/11

postanawia:

I. oddalić apelację;

II. oddalić wniosek J. T. (1) o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

Sygn. akt II Ca 382/14

UZASADNIENIE

We wniosku z dnia 29 września 2011 roku wnioskodawca J. T. (1) domagała się podziału majątku wspólnego jej i uczestnika T. T. (1).

W toku postępowania uczestnik T. T. (1) zgłosił do rozliczenia nakłady z majątku osobistego uczestnika na majątek wspólny:

- w kwocie 112.769 zł zgromadzonej na książeczce mieszkaniowej przez zawarciem związku małżeńskiego z wnioskodawczynią,

- w kwocie 223.045 zł uiszczony tytułem dopłaty do wkładu mieszkaniowego z oszczędności uczestnika zgromadzonych przed zawarciem związku małżeńskiego,

- w kwocie 729.100 zł uiszczony tytułem uzupełnienia wkładu budowlanego z oszczędności uczestnika zgromadzonych przed zawarciem związku małżeńskiego.

Na rozprawie w dniu 3 października 2013 roku Sąd Rejonowy uznał, że żądanie w przedmiocie rozliczenia nakładów z majątku osobistego uczestnika na majątek wspólny małżonków nie zostało skutecznie zgłoszone.

W piśmie z dnia 16 października 2013 roku uczestnik wniósł o zasądzenie od wnioskodawczyni J. T. (1) na rzecz uczestnika T. T. (1) kwoty 56.021,24 zł tytułem rozliczenia nakładu z majątku osobistego T. T. (1) na majątek wspólny, polegającego na przeznaczaniu środków z realizacji książki mieszkaniowej w kwocie 112.769 zł na wkład mieszkaniowy.

Postanowieniem z dnia 3 stycznia 2014 roku Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie:

I. ustalił, że w skład majątku wspólnego J. T. (1) i T. T. (1) wchodzi: spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w L. przy ul. (...) o powierzchni użytkowej 39 m², samochód osobowy marki D. (...) o nr rej. (...) oraz regał pokojowy z szafą dwudrzwiową, nadstawką i stolikiem małym, komplet kuchenny składający się z pięciu szafek stojących, pięciu szafek wiszących i stolika kuchennego, lodówka, zlewozmywak metalowy, kuchenka gazowa z piekarnikiem, dwie szafy z nadstawką, szafka na buty, pawlacz, lustro, wieszak, pralka automatyczna, pralka zwykła, dwie kanapy rozkładane, dwa fotele, szafka na telewizor, trzy karnisze blaszane, dwie sztuki zasłon, cztery firany, dwie pufy, dwa chodniki, dywan, dwa zegary wiszące, zegar stojący, narzuta na kanapę, dwie narzuty na fotele;

II. dokonał podziału majątku wspólnego J. T. (1) i T. T. (1) w ten sposób, że opisane powyżej spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w L. przy ul. (...) oraz ruchomości: regał pokojowy z szafą dwudrzwiową, nadstawką i stolikiem małym, komplet kuchenny składający się z pięciu szafek stojących, pięciu szafek wiszących i stolika kuchennego, lodówkę, zlewozmywak metalowy, kuchenkę gazową z piekarnikiem, dwie szafy z nadstawką, szafkę na buty, pawlacz, lustro, wieszak, pralkę automatyczną, pralkę zwykłą, dwie kanapy rozkładane, dwa fotele, szafkę na telewizor, trzy karnisze blaszane, dwie sztuki zasłon, cztery firany, dwie pufy, dwa chodniki, dywan, dwa zegary wiszące, zegar stojący, narzutę na kanapę, dwie narzuty na fotele, przyznał na własność T. T. (1), zaś samochód osobowy marki D. (...) o nr rej. (...) przyznał na własność J. T. (1);

III. zasądził od T. T. (1) na rzecz J. T. (2) tytułem dopłaty kwotę 76.799,50 zł, płatną w sześciu ratach: pierwsza rata w kwocie 26.799,50 zł, płatna w terminie sześciu miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, zaś pozostałe pięć rat po 10.000 zł każda, płatne odpowiednio do 31 grudnia 2015 roku, 31 grudnia 2016 roku, 31 grudnia 2017 roku, 31 grudnia 2018 roku, 31 grudnia 2019 roku;

IV. oddalił w pozostałym zakresie wnioski o podział majątku wspólnego;

V. oddalił żądanie uczestnika T. T. (1) rozliczenia nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny;

VI. wartość majątku wspólnego określił na kwotę 160.799 zł;

VII. opłatę od wniosku ustalił na kwotę 1.000 zł i uznał za nieuiszczoną w całości;

VIII. stwierdził, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie;

IX. nakazał ściągnąć od J. T. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie kwotę 1.263,13 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;

X. nakazał ściągnąć od T. T. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie kwotę 2.263,12 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 24 września 1988 roku J. T. (1) i T. T. (1) zawarli związek małżeński. Nie zawierali małżeńskich umów majątkowych. Dla obu stron był to drugi związek małżeński, z którego nie mieli dzieci.

Oboje małżonkowie przed zawarciem małżeństwa mieli zgromadzone oszczędności stanowiące ich majątek osobisty. Wnioskodawczyni otrzymała tytułem spłaty od pierwszego małżonka A. S. kwotę 500.000 zł w dwóch ratach uiszczonych w dniach 14 września 1985 roku oraz 7 grudnia 1988 roku. Uczestnik czynił oszczędności na zakup mieszkania, które były częściowo ulokowane na książeczce mieszkaniowej, a resztę pieniędzy posiadał w domu. Otrzymał również odszkodowanie w związku z represjonowaniem w okresie okupacji.

W dniu 15 grudnia 1988 roku J. i T. małżonkowie T. otrzymali przydział lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w L. przy ul. (...) o powierzchni 39 m² na warunkach lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego.

Wymagany wkład mieszkaniowy na lokal nr (...) przy ul. (...) wynosił 311.900 starych zł i został uiszczony z likwidacji książeczki mieszkaniowej uczestnika T. T. (1) w dniu 5 grudnia 1988 roku w kwocie 112.769 zł oraz wpłaty własnej na kwotę 223.045 zł z dnia 31 grudnia 1988 roku. Nadwyżka wkładu została rozliczona w dniu 30 czerwca 1989 roku. Z dniem 1 stycznia 1990 roku nastąpiło przekształcenie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu w spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu i uzupełniono wkład budowlany, uiszczając kwotę 729.100 starych zł. W dniu 1 stycznia 1990 roku J. i T. małżonkowie T. otrzymali przydział wspomnianego lokalu mieszkalnego na warunkach spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego.

Od 2004 roku małżonkowie T. posiadali zaległości w opłatach za przedmiotowy lokal mieszkalny, co skutkowało wykluczeniem ich ze Spółdzielni. Zadłużenie z tego tytułu wynosiło na dzień 20 sierpnia 2011 roku 14.701,19 zł i jest ono przedmiotem postępowania egzekucyjnego.

Wartość własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w L. przy ul. (...) wynosi 153.820 zł. Lokal mieszkalny składa się z dwóch pokoi, kuchni, łazienki, w.c. i przedpokoju. Mieszkanie jest wykończone standardowo.

W trakcie trwania małżeństwa uczestnicy kupili samochód osobowy marki D. (...), rok produkcji 1999, nr rej. (...), o wartości 3.600 zł oraz ruchomości stanowiące wyposażenie mieszkania: regał pokojowy z szafą dwudrzwiową, nadstawką i stolikiem małym o łącznej wartości 700 zł, komplet kuchenny składający się z pięciu szafek stojących, pięciu szafek wiszących i stolika kuchennego o łącznej wartości 750 zł, lodówkę o wartości 150 zł, zlewozmywak metalowy o wartości 70 zł, kuchenkę gazową z piekarnikiem o wartości 200 zł, dwie szafy z nadstawką o wartości 300 zł, szafkę na buty i pawlacz o łącznej wartości 120 zł, lustro o wartości 60 zł, wieszak o wartości 40 zł, pralkę automatyczną o wartości 130 zł, pralkę zwykłą o wartości 100 zł, dwie kanapy rozkładane o łącznej wartości 160 zł, dwa fotele o łącznej wartości 120 zł, szafkę na telewizor o wartości 50 zł, trzy karnisze blaszane o łącznej wartości 45 zł, dwie sztuki zasłon o łącznej wartości 40 zł, cztery firany o łącznej wartości 60 zł, dwie pufy o łącznej wartości 70 zł, dwa chodniki o łącznej wartości 20 zł, dywan o wartości 70 zł, dwa zegary wiszące o łącznej wartości 40 zł, zegar stojący o wartości 25 zł, narzutę na kanapę o wartości 35 zł, dwie narzuty na fotele o łącznej wartości 24 zł.

W trakcie trwania związku małżeńskiego oboje małżonkowie T. pracowali zawodowo, podejmowali się dodatkowych zajęć, wnioskodawczyni trudniła się krawiectwem, pracowała również za granicą.

W 2005 roku lub w 2006 roku T. T. (1) pożyczył siostrzenicy B. S. (1) z majątku osobistego kwotę 40.000 zł na budowę domu, z czego zwrócono mu 10.000 zł.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 18 września 2008 roku, sygn. akt III C 3410/07, związek małżeński J. T. (1) i T. T. (1) został rozwiązany przez rozwód z winy T. T. (1). Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 8 kwietnia 2009 roku.

Aktualnie z lokalu mieszkalnego i z wszystkich ruchomości korzysta uczestnik T. T. (1). Wnioskodawczyni nie ma dostępu do mieszkania, gdyż uczestnik wymienił zamek w drzwiach i nie wydał jej kluczy. Samochód osobowy marki D. (...) nie jest użytkowany od 2005 roku. Stoi na parkingu, a dowód rejestracyjny posiada wnioskodawczyni.

Wnioskodawczyni J. T. (1) ma 77 lat, utrzymuje się z emerytury w kwocie 1.400 zł miesięcznie, nie posiada żadnego majątku poza oszczędnościami w kwocie 3.500 zł, lecz się na reumatoidalne zapalenie stawów, zamieszkuje u córek.

Uczestnik T. T. (1) ma 81 lat, utrzymuje się z emerytury w kwocie 1.250 zł miesięcznie, nie ma innego majątku, lecz się na zatorowość płucną obwodową, zakrzepicę żylną i nadciśnienie tętnicze.

Sąd Rejonowy wskazał, na podstawie jakich dowodów ustalił powyższy stan faktyczny.

Sąd Rejonowy podkreślił, że prawdziwość i wiarygodność złożonych do akt sprawy dokumentów nie były kwestionowane przez uczestników i nie budziły wątpliwości.

Sąd Rejonowy dał wiarę zeznaniom wnioskodawczyni i uczestnika w zakresie, w jakim odnoszą się one do ich aktualnej sytuacji majątkowej, rodzinnej, uzyskiwanych dochodów i posiadanego majątku. Pomiędzy stronami nie było sporu co przynależności ruchomości stanowiących wyposażenie mieszkania do majątku wspólnego. Co do własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w L. przy ul. (...) i samochodu marki D. (...) uczestnik utrzymywał, że stanowią one jego własność, gdyż całość środków przeznaczonych na nabycie lokalu i pojazdu pochodziła z jego majątku osobistego, jednakże Sąd Rejonowy uznał te twierdzenia za nieudowodnione. W okresie, gdy małżonkowie nabywali lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, również wnioskodawczyni dysponowała środkami stanowiącymi jej majątek osobisty, o znacznej wartości. Wprawdzie przesłuchana w sprawie świadek T. T. (4) (k. 348v) konsekwentnie utrzymywała, że mieszkanie zostało nabyte ze środków stanowiących majątek osobisty uczestnika, ale nie potrafiła wskazać ani kwoty zgromadzonych przez uczestnika oszczędności, ani wysokości dokonanych wpłat. Zdaniem Sądu pierwszej instancji zeznania tego świadka są tendencyjne i mają na celu osiągnięcie przez uczestnika – jej brata korzystnego rozstrzygnięcia.

Świadek B. S. (2) (k. 348v-349) w niewielkim stopniu była zorientowana co do pochodzenia środków na uiszczenie wkładu mieszkaniowego, wskazała jedynie na realizację na ten cel ksiąteczki mieszkaniowej uczestnika.

Zeznania tych świadków Sąd Rejonowy uznał za wiarygodne tylko w części dotyczącej okoliczności bezspornych pomiędzy stronami, faktu pożyczki kwoty 40.000 zł B. S. (1) oraz gromadzenia oszczędności przez uczestnika przed zawarciem związku małżeńskiego.

Sąd Rejonowy uznał za niewiarygodne twierdzenia wnioskodawczyni co do tego, że pieniądze pożyczone przez wnioskodawcę B. S. (1) pochodziły z majątku wspólnego małżonków. Zdaniem Sądu Rejonowego wnioskodawczyni skonstruowała żądanie rozliczenia kwoty 76.000 zł (40.000 zł pożyczki powiększone o odsetki) jako przeciwwagę dla żądania uczestnika rozliczenia nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny. Wnioskodawczyni nie udowodniła, aby małżonkowie mieli zgromadzone oszczędności należące do wspólnego majątku.

Sąd Rejonowy w całości podzielił ustalenia zawarte w opiniach biegłych: rzeczoznawcy majątkowego L. W., z zakresu techniki motoryzacyjnej i ruchu drogowego M. S. i wyceny ruchomości M. Ł.. Opinie te zostały sporządzone rzetelnie, przez osoby mające odpowiednie kwalifikacje zawodowe, są jasne i czytelne.

Biegły M. S. sporządził dwa warianty wyceny pojazdu marki D. (...): na kwotę 4.000 zł (przy uwzględnieniu przebiegu) oraz na kwotę 3.600 zł (bez uwzględnienia przebiegu). Sąd Rejonowy przyjął niższą wartość, uznając przebieg pojazdu za nieudowodniony.

Uczestnik kwestionował tę opinię, zarzucając rażące zawyżenie wartości rynkowej samochodu ze względu na brak oględzin pojazdu, niegarażowanie pojazdu i jego długotrwałe nieużytkowanie. Biegły wyczerpująco odniósł się do tych zarzutów, wskazując, że ogłoszenia internetowe nie odzwierciedlają całego rynku obrotu pojazdami, stan techniczny pojazdu nie zależy od jego garażowania, a z uwagi na datę, na jaką biegły miał uwzględniać stan pojazdu, oględziny nie były zasadne.

Uczestnik kwestionował też opinię biegłego L. W., zarzucając rażące zawyżenie wartości rynkowej lokalu. Biegły odniósł się do tych zarzutów i sporządził opinię uzupełniającą, której strony nie kwestionowały.

Uczestnik sformułował również zarzuty do opinii biegłego M. Ł., wskazując na rażące zawyżenie cen ruchomości, nie mające żadnego odzwierciedlenia w wieku tych ruchomości i ich stanie eksploatacji. Biegły odniósł się do tych zastrzeżeń na rozprawie w dniu 7 marca 2013 roku, podnosząc, że oszacowanie wartości ruchomości nastąpiło w oparciu o doświadczenie biegłego, ceny transakcji komisowych mebli, rynek tzw. staroci oraz rzeczy o małej i średniej używalności.

Sąd Rejonowy pominął dowód z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego na okoliczność wnioskowaną w pkt 5. pisma z dnia 20 grudnia 2012 roku, uznając, że roszczenie o rozliczenie nakładów nie zostało skutecznie zgłoszone a dodatkowo stwierdzając, że to na uczestniku spoczywa obowiązek określenia wysokości dochodzonego roszczenia, nie może go w tym obowiązku wyręczać biegły rzeczoznawca, co więcej okoliczność, na jaką wnioskowano dowód, nie wymaga wiadomości specjalnych. Wartość nakładu z majątku odrębnego jednego z małżonków na ich majątek wspólny, polegającego na wpłacie dokonanej przez tego małżonka na wkład mieszkaniowy związany ze spółdzielczym prawem do lokalu, odpowiada w chwili podziału tego majątku takiej części wartości spółdzielczego prawa do lokalu, jaką część stanowiła ta wpłata w stosunku do całego wkładu mieszkaniowego wpłaconego przez małżonków, od zgromadzenia którego uzależniony był przydział mieszkania. Wyliczenie tej wartości stanowi więc niekomplikowaną operację matematyczną.

Dokonując oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego Sąd Rejonowy przywołał przepisy k.p.c. o dziale spadku (art. 680 k.p.c. – art. 689 k.p.c.) i o zniesieniu współwłasności (art. 617 k.p.c. – art. 627 k.p.c.), stosowane odpowiednio z mocy odesłań z art. 46 k.r.i.o. i z art. 567 § 3 k.p.c.

W sprawie o podział majątku wspólnego między byłymi małżonkami sąd z urzędu ustala, na podstawie art. 567 § 3 k.p.c. w zw. z art. 684 k.p.c., skład i wartość majątku wspólnego byłych małżonków.

Wspólność ustawowa pomiędzy stronami istniała od dnia 24 września 1988 roku do dnia 8 kwietnia 2009 roku. Uczestnicy na dzień 20 stycznia 2005 roku pozostawali we wspólności ustawowej, zatem mają zastosowanie przepisy k.r.i.o. w brzmieniu obowiązującym od dnia 20 stycznia 2005 roku (por. art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2004 roku, Nr 162, poz. 1691).

Zgodnie z art. 31 k.r.i.o. z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa (wspólność ustawowa) obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich (majątek wspólny). Do majątku wspólnego należą w szczególności pobrane wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej każdego z małżonków, dochody z majątku wspólnego, jak również z majątku osobistego każdego z małżonków, środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków.

Sąd Rejonowy wskazał, że przedmioty majątkowe wskazane w punkcie I. zaskarżonego postanowienia zostały nabyte w trakcie trwania wspólności ustawowej.

Zważywszy na fakt, że uczestnik T. T. (1) korzysta z własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w L. przy ul (...) oraz wszystkich ruchomości stanowiących wyposażenie mieszkania, nie posiada innego majątku ani możliwości zabezpieczenia w inny sposób swoich potrzeb mieszkaniowych, a także zważając na wiek uczestnika i jego stan zdrowia, Sąd Rejonowy przyznał prawo do lokalu wraz ze wszystkimi ruchomościami stanowiącymi jego wyposażenie uczestnikowi. Jeśli chodzi o samochód osobowy marki D. (...), Sąd Rejonowy przyznał go na własność wnioskodawczyni z uwagi na to, że posiada ona uprawnienia do prowadzenia pojazdów i faktycznie je wykorzystuje, w odróżnieniu od uczestnika.

Wartość składników majątkowych przyznanych T. T. (1) wynosi 157.199 zł. Wartość rzeczy przyznanej wnioskodawczyni wynosi 3.600 zł. Udziały byłych małżonków w majątku wspólnym są równe, wnioskodawczyni należy się zatem od uczestnika dopłata.

W myśl art. 212 § 3 k.c. w przypadku ustalenia dopłat sąd oznacza termin i sposób ich uiszczenia, wysokość i termin uiszczenia odsetek. Należna wnioskodawczyni dopłata wynosi 76.799,50 zł. Sąd Rejonowy rozłożył uczestnikowi dopłatę na 6 rat, uznając, że wiarytelność uczestnika wobec B. S. (1) pozwoli mu na spłatę pierwszej raty, a w pozostałym zakresie może poczynić oszczędności w kosztach utrzymania lub skorzystać z pomocy instytucji kredytowej. Rozłożenie należności na raty było konieczne, gdyż orzeczenie sądu nie może prowadzić do bezdomności uczestnika.

Zgodnie z art. 567 § 1 k.p.c. w postępowaniu o podział majątku Sąd Rejonowy rozstrzyga także o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym oraz o tym jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz osobistego lub odwrotnie podlegają zwrotowi. Podstawę materialnoprawną roszczenia w przedmiocie rozliczenia wydatków i nakładów stanowi art. 45 § 1 k.r.io., zgodnie z którym każdy z małżonków powinien zwrócić wydatki i nakłady poczynione z majątku wspólnego na majątek osobisty. Może także żądać zwrotu wydatków i nakładów, które poczynił ze swojego majątku osobistego na majątek wspólny.

W niniejszej sprawie uczestnik domagał się rozliczenia nakładów dokonanych z majątku osobistego na majątek wspólny w postaci kwoty zgromadzonej na książeczce mieszkaniowej, przeznaczonej na nabycie wspólnego mieszkania stron. W tej sytuacji nakładem z majątku osobistego jest jedynie wkład zgromadzony na książeczce oszczędnościowej. Książeczka została likwidowana po zawarciu związku małżeńskiego, toteż premia gwarancyjna i naliczone odsetki stanowią majątek wspólny jako dochody z majątku osobistego (art. 31 § 2 pkt 2 k.r.io.). Uczestnik, reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, nie udowodnił wysokości wkładu zgromadzonego na książeczce mieszkaniowej. Z zaświadczenia wydanego przez Spółdzielnię Mieszkaniową (...) w L. wynika, że wymagany wkład mieszkaniowy wynosił 311.900 starych zł i został uiszczony z likwidacji książeczki mieszkaniowej uczestnika w dniu 5 grudnia 1988 roku w kwocie 112.769 zł oraz wpłatą własną w kwocie 223.045 zł z dnia 31 grudnia 1988 roku. Kwota z likwidacji książeczki mieszkaniowej obejmowała więc wkład, odsetki i premię gwarancyjną, a mimo prowadzonego postępowania dowodowego nie udało się ustalić wysokości wkładu. Z tych względów Sąd Rejonowy oddalił to żądanie jako nieudowodnione.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania Sąd Rejonowy uzasadnił art. 520 § 1 k.p.c., wskazując, że koszty sądowe powinni uiścić wnioskodawczyni i uczestnicy po połowie (art. 83 ust. 2 w zw. z art 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz. U. z 2005 roku, Nr 167, poz. 1398, ze zm.), a w pozostałym zakresie każdy z uczestników powinien ponieść koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

*

Postanowienie to zostało zaskarżone przez uczestnika T. T. (1) w części, a mianowicie w pkt I., II., III., V., VI. i X.

Uczestnik zarzucił:

I. całkowicie dowolną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci:

1. zeznań świadka B. S. (1), z których Sąd wyciągnął słuszne wnioski, nie odnosząc ich jednak do treści rozstrzygnięcia,
2. zeznań świadka T. T. (4), które Sąd błędnie ocenił jako tendencyjne w jednej części, a zasługujące na walor wiarygodności w innej części,
3. akt członkowskich, a w szczególności k. 120 i k. 135, które przedstawiają kwoty stanowiące wkład mieszkaniowy i budowlany oraz fakt ich uiszczenia przez T. T. (1),

4. opinii biegłego M. S. przedstawiającej rażąco zawyżone wartości ruchomości, co znacznie podwyższyło spłatę na rzecz J. T. (1),

II. bezzasadne ustalenie, że w skład majątku wspólnego wchodzi spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w L. przy ul. (...), podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że środki na wkład mieszkaniowy, a następnie na wkład budowlany, pochodziły z majątku osobistego uczestnika zgromadzonego przed zawarciem związku małżeńskiego z wnioskodawczynią,

III. bezzasadne ustalenie, że wartość majątku wspólnego wynosi 160.799 zł w sytuacji, gdy z majątku wspólnego należy wyeliminować spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu,

IV. nieuzasadnione przyznanie wnioskodawczyni samochodu osobowego marki D. (...), podczas gdy T. T. (1) od początku postępowania rościł sobie pretensje do tego pojazdu i konsekwentnie podnosił, że nabył go z pieniędzy stanowiących jego majątek osobisty,

V. bezzasadne oddalenie wniosku o rozliczenie nakładu w sytuacji, gdy wnioskodawczyni przyznała, że na poczet wkładu mieszkaniowego zostały przeznaczone środki zgromadzone na książeczce mieszkaniowej uczestnika,

VI. nieuzasadnione oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego celem zwaloryzowania wysokości nakładu z majątku osobistego T. T. (1) na majątek wspólny w postaci wkładu mieszkaniowego, a następnie wkładu budowlanego na mieszkanie położone w L. przy ul. (...), w sytuacji, gdy istniała konieczność precyzyjnego ustalenia wartości nakładów biorąc pod uwagę obecną wartość pieniądza,

VII. błędne przyjęcie, że twierdzenie uczestnika w zakresie pochodzenia całości środków pieniężnych przeznaczonych na nabycie lokalu i pojazdu nie zostało udowodnione, podczas gdy Sąd Rejonowy uznał, iż uczestnik czynił oszczędności, które częściowo były ulokowane na książeczce mieszkaniowej, a częściowo w domu oraz, że otrzymał odszkodowanie w związku z represjonowaniem w okresie okupacji.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia:

- w pkt I. przez wyeliminowanie z podziału majątku spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego,
- w pkt II. przez dokonanie podziału majątku wspólnego przez przyznanie T. T. (1) wszystkich składników,
- w pkt III. przez niezasądzenie od T. T. (1) na rzecz J. T. (1) jakichkolwiek spłat i dopłat,

ewentualnie:

- w pkt V. przez uwzględnienie wniosku T. T. (1) o rozliczenie nakładu z majątku osobistego i zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika należnej spłaty z tego tytułu, odpowiadającej zwaloryzowanym kwotom 112.769 zł, 223.045 zł i 729.100 zł,
- w pkt VI. przez określenie właściwej wartości majątku wspólnego,
- w pkt X. przez przejęcie kosztów sądowych na rachunek Skarbu Państwa z uwagi na dramatyczną sytuację finansową uczestnika.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja T. T. (1) nie jest zasadna.

Wbrew zarzutom apelacji Sąd Rejonowy poczynił w sprawie prawidłowe ustalenia faktyczne i ocenił dowody zgodnie z dyspozycją art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy przyjmuje te ustalenia za własne.

Apelacja skarżącego dotyczy ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji w dwóch aspektach:

- a) pochodzenia środków przeznaczonych na wkład mieszkaniowy a następnie na wkład budowlany,
- b) wartości ruchomości stanowiących składniki majątku wspólnego oraz przynależności do tego majątku samochodu osobowego marki D. (...).

Jeżeli chodzi o pierwsze zagadnienie, niewątpliwym jest, że częściowo wkład mieszkaniowy związany z przydzieleniem ówczesnym małżonkom T. spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego został częściowo pokryty środkami pochodzącymi z ksiąŜeczki mieszkaniowej uczestnika w kwocie 112.769 zł, zlikwidowanej w dniu 5 grudnia 1988 roku (po powstaniu między stronami wspólności ustawowej). Nadto na wkład mieszkaniowy uiszczono w dniu 13 grudnia 1988 roku kwotę 223.045 zł. Łącznie obie te wpłaty przeniosły wkład mieszkaniowy i nadwyżkę w kwocie 23.914 zł rozliczono w dniu 30 czerwca 1989 roku. Z dniem 1 stycznia 1990 roku nastąpił przekształcenie prawa lokatorskiego w prawo własnościowe co wiązało się z dopłaceniem w dniu 18 stycznia 1990 roku kwoty 729.100 zł (informacja ze Spółdzielni Mieszkaniowej – k. 10). Niezależnie od tego, skąd pochodziłyby wspomniane środki, przedmiotowe prawa nie mogłyby przynależeć do majątku osobistego uczestnika, jak uważa w apelacji skarŜący. W dacie przydziału uczestnikom zarówno prawa lokatorskiego jak i własnościowego obowiązywał bowiem przepis art. 215 § 2 ustawy z dnia 16 września 1982 roku Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 1982 roku, Nr 30, poz. 210, ze zm.), który stanowił, że spółdzielcze prawo do lokalu przydzielonego obojgu małŜonkom lub jednemu z nich w czasie trwania małŜeństwa dla zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych rodziny naleŜy wspólnie do obojga małŜonków bez względu na istniejące między nimi stosunki majątkowe (por. teŜ wyrok Sądu NajwyŜszego z dnia 24 marca 1999 roku, sygn. I CKN 1092/97, Lex nr 1213450). Przepis ten został uchylony z dniem 15 stycznia 2003 roku przez art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2002 roku o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2002 roku, Nr 240, poz. 2058), co nie ma żadnego wpływu na skutki wcześniejszego nabycia spółdzielczych praw do lokali mieszkalnych. Wobec tego, nawet jeŜeli – przy spełnieniu przesłanek określonych we wspomnianym przepisie – wkład budowlany czy mieszkaniowy pochodziłby w całości z majątku osobistego jednego z uczestników, spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego weszło do majątku wspólnego, a rozliczeniu podlegałyby jedynie nakład z majątku osobistego na majątek wspólny.

W niniejszej sprawie naleŜy zwrócić uwagę na to, że wprawdzie prawo lokatorskie zostało przydzielone w dniu 15 grudnia 1988 roku, po kilku miesiącach od zawarcia przez uczestników małŜeństwa (24 września 1988 roku), a uprzednio o prawo do lokalu ubiegał się T. T. (1), ale jeszcze przed przydzieleniem lokalu, w listopadzie 1988 roku J. T. (1) uzyskała członkostwo w Spółdzielni Mieszkaniowej (k. 122-124), a przydział lokalu mieszkalnego na warunkach lokatorskiego prawa do lokalu nastąpił na rzecz obojga małŜonków T. (k. 125). Analogicznie, w ramach przekształcenia prawa lokatorskiego w prawo własnościowe przydział nastąpił równieŜ na oboje małŜonków T. (k. 112). Niewątpliwie teŜ prawo do lokalu mieszkalnego słuŜyło zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych rodziny uczestników, skoro wspólnie w lokalu tym zamieszkiwali. JeŜeli byłoby tak, jak utrzymuje uczestnik, że prawo do lokalu zostało nabyte w całości za środki z jego majątku osobistego i dotyczyło to teŜ wpłaty z 13 grudnia 1988 roku w kwocie 223.045 zł oraz wpłaty z dnia 18 stycznia 1990 roku w kwocie 729.100 zł, pojawia się pytanie, dlaczego uczestnik nie oponował przeciwko członkostwu wnioskodawczyni w spółdzielni mieszkaniowej i nie kwestionował wydania obu opisanych wyŜej przydziałów na oboje małŜonków T.. Wprawdzie moŜna by rozwaŜać, skąd małŜonkowie T. posiadali w około 3 miesiące po ślubie kwotę 223.045 zł (notabene niezbyt znaczną, bo odpowiadającą w 1988 roku 4,20 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wynoszącego wóŜczas 53.090 zł, M. P. z 1990 roku, Nr 21, poz. 171), tym niemniej nie ma juŜ żadnych podstaw, aby zgłaszać tego rodzaju wątpliwości w odniesieniu do kwoty 729.100 zł, uiszczonej 2 lata po zawarciu przez nich związku małŜeńskiego, w dodatku nie przekraczającej przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wynoszącego w 1990 roku 1.029.637 zł, M. P. z 1991 roku, Nr 5, poz. 35). Przypomnieć przy tym naleŜy, że jeŜeli w trakcie trwania małŜeństwa czynili oni oszczędności z własnych dochodów, równieŜ naleŜały one do majątku wspólnego (art. 31 § 2 k.r.io., a przed dniem 20 stycznia 2005 roku – art. 32 § 2 k.r.io.). Dokument z k. 120 wskazujący, że wpłaty w dniu 12 stycznia 1990 roku dokonał T. T. (1), nie dowodzi bynajmniej tego, że środki w kwocie 729.100 zł pochodziły z jego majątku osobistego.

Przywołany w apelacji dokument z k. 135 wskazuje tylko na wysokość kwoty pochodzącej z likwidacji książeczki mieszkaniowej, nie dowodzi natomiast tego, jaką część tej kwoty stanowiły oszczędności uczestnika zgromadzone przed zawarciem małżeństwa z wnioskodawczynią, a jaką odsetki i premia gwarancyjna naliczone w chwili likwidacji książeczki mieszkaniowej. Mimo prowadzenia postępowania dowodowego w tym przedmiocie Sądowi Rejonowemu nie udało się ustalić wysokości składników stanowiących łącznie kwotę pochodzącą z likwidacji książeczki mieszkaniowej uczestnika. Sąd Okręgowy natomiast w pełni podziela wywód Sądu pierwszej instancji, że tylko kwota wkładu na książeczce mieszkaniowej zgromadzonego przed zawarciem małżeństwa bądź pochodzącego z wpłat po powstaniu małżeństwa, ale ze środków z majątku osobistego (np. z wcześniejszych oszczędności), może stanowić nakład z majątku osobistego na majątek wspólny (wspólne prawo do lokalu mieszkalnego). Odsetki i premia gwarancyjna jako dochody powstałe w okresie istnienia wspólności ustawowej i stanowiące w istocie pomoc Państwa w zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych rodziny, tj. obojga małżonków T., weszły bowiem do majątku wspólnego (por. też art. 31 § 2 k.r.io., a przed dniem 20 stycznia 2005 roku – art. 32 § 2 k.r.io.). Podobnie, wspomniany dokument z k. 135 nie wskazuje, skąd pochodziły środki w kwocie 223.045 zł, a pojęcie wpłaty własnej należy uznać za rozróżnienie pomiędzy środkami własnymi a możliwym innym tytułem, np. pożyczką z ZFM.

Należy też pamiętać o tym, że wkład mieszkaniowy bynajmniej nie odpowiadał całości kosztów budowy (których odpowiednikiem jest wkład budowlany). Widoczne jest to chociażby w dokumencie z k. 117, z którego wynika, że wkład budowlany wynosił 1.487.100 zł, z czego wkład mieszkaniowy (pochodzący z likwidacji książeczki mieszkaniowej i z wpłaty z 13 grudnia 1988 roku) wynosił 311.900 zł. Gdyby nawet przyjąć, że część wskazanych wyżej środków pochodziła z majątku osobistego uczestnika, jego nakład odpowiadałby proporcji, w jakiej te środki pozostawały do całego wkładu budowlanego (1.487.100 zł), odniesionej do obecnej wartości rynkowej prawa do lokalu. Proporcja ta wyglądałaby następująco: kwota środków z majątku osobistego / 1.487.100 zł = x (obecna wartość nakładu) / 153.820 zł.

Słusznie zatem Sąd Rejonowy wskazał, że w niniejszym przypadku, w razie ustalenia określonej kwoty nakładu z majątku osobistego, określenie obecnej wartości nakładu przy ustalonej wartości rynkowej prawa do lokalu nie wymagało wiadomości specjalne, a było tylko operacją rachunkową. Przeprowadzenie na tę okoliczność dowodu z opinii biegłego tym bardziej należy uznać za zbędne, gdy Sąd Rejonowy prawidłowo przyjął, że uczestnik nie udowodnił tego rodzaju nakładu z majątku osobistego.

Jeżeli chodzi o ocenę zeznań świadków T. T. (4) i B. S. (1), słusznie Sąd Rejonowy zwrócił uwagę na ewidentne zainteresowanie świadka T. T. (4) korzystnym dla brata wynikiem postępowania. Podobnie jest w przypadku B. S. (1), siostrzenicy uczestnika, w dodatku korzystającej z jego znaczącego wsparcia finansowego (pożyczki). Należy przy tym zwrócić uwagę, że zeznania obu tych świadków są ogólnikowe. Fakt posiadania przez uczestnika książeczki mieszkaniowej był bezsporny, istotne było natomiast ustalenie, jakie środki zgromadził na niej uczestnik tytułem wkładu, tego zaś świadkowie nie wiedzieli. Nie mieli oni także wiedzy tego, kiedy i jakie środki były wpłacane na wkład mieszkaniowy a następnie budowlany. Obie kobiety wspominają o tym, że każdy z małżonków miał mieć „własne” pieniądze, nie dostrzegając tego, że oszczędności gromadzone w trakcie trwania małżeństwa, nawet z własnych dochodów każdego z małżonków, przynależą do majątku wspólnego. Sam fakt, że wnioskodawczyni pomagała swoim córkom, nie wyklucza jej udziału w gromadzeniu środków na nabycie prawa do lokalu mieszkalnego. Uczestnik nie przedstawił żadnego przekonującego wyjaśnienia, dlaczego, pomimo, że mieszkanie miało być nabyte wyłącznie z jego majątku osobistego, przydziały opiewały na oboje małżonków, co wymagało wcześniejszego przyjęcia wnioskodawczyni w poczet członków spółdzielni mieszkaniowej. Nie świadczy o dowolnej ocenie dowodów obdarzenie wiarą zeznań świadka w jednej części, a odmówienie im wiary w innej części, jeżeli taka ocena jest logiczna, zgodna z doświadczeniem życiowym i koresponduje z innymi dowodami. Należy na koniec zauważyć, że środki dopłacane na wkład mieszkaniowy a potem budowlany – co wyżej wskazano – nie były znacznej wysokości w porównaniu do ówczesnych wynagrodzeń, a oboje uczestnicy pracowali i dodatkowo dorabiali (np. wnioskodawczyni pracą za granicą). W świetle powyższych okoliczności ocena dowodów Sądu pierwszej instancji co do pochodzenia środków na nabycie prawa do lokalu mieszkalnego nie może zostać uznana za dowolną.

Poczynione ustalenia nie były również wystarczające, aby uwzględnić roszczenie uczestnika z tytułu wkładu z majątku osobistego na majątek wspólny w postaci wkładu zgromadzonego na księżecze mieszkaniowej. Nie negując tego, że taki wkład miał miejsce, uczestnik powinien go udowodnić zarówno co do zasady jak i co do wysokości. Zgodnie z art. 6 k.c. na nim spoczywał ciężar dowodu. T. T. (1) nie udowodnił, jaką część kwoty 112.769 zł stanowił wkład na księżecze mieszkaniowej zgromadzony przed zawarciem małżeństwa z wnioskodawczynią, a zatem prawidłowo Sąd Rejonowy oddalił roszczenie z tytułu tego wkładu jako nieudowodnione.

Jeżeli chodzi natomiast o przynależność samochodu marki D. (...) do majątku osobistego uczestnika, należy zwrócić uwagę, że z art. 31 § 1 k.r.i.o., podobnie jak z obowiązującego przed dniem 20 stycznia 2005 roku art. 32 § 1 k.r.i.o., wynika domniemanie, że przedmioty nabyte w trakcie trwania wspólności ustawowej należą do majątku wspólnego małżonków i niewątpliwie ma ono zastosowanie do pojazdu pochodzącego z 1999 roku. Uczestnik tego domniemania nie obalił, w szczególności nie przedstawił żadnych dowodów, poza własnymi twierdzeniami, na okoliczność, że samochód ten nabył za środki z majątku osobistego i zastosowanie powinien mieć przepis art. 33 pkt 10 k.r.i.o. Za przynależnością przedmiotowego pojazdu do majątku wspólnego przemawia również to, że w dowodzie rejestracyjnym jako właściciele pojazdu figurują zarówno J. T. (1) (i to na pierwszym miejscu) jak i T. T. (1) (dopisany w adnotacji urzędowej) – k. 8. Jeżeli samochód ten miałby być składnikiem majątku osobistego uczestnika, rodzi się pytanie, dlaczego został on zarejestrowany na oboje małżonków T.. W tym stanie rzeczy nie można przyjąć, aby w tym zakresie Sąd Rejonowy przekroczył granice swobodnej oceny dowodów. Przyznanie tego pojazdu wnioskodawczyni zmniejszyło należną jej od uczestnika dopłatę, którą i tak należy uznać za znaczną. Nie było zatem podstaw do przyznania tego składnika majątkowego uczestnikowi.

Jeżeli chodzi o ustalenia faktyczne co do wartości ruchomości, należy zwrócić uwagę na to, że opinia biegłego M. S. dotycząca wartości samochodu została doręczona skarżącemu 1 sierpnia 2012 roku (k. 193) i mimo zobowiązania do złożenia zarzutów do opinii w terminie 7 dni, nastąpiło to dopiero w piśmie procesowym pełnomocnika uczestnika z dnia 20 grudnia 2012 roku. Z kolei na rozprawie w dniu 20 grudnia 2012 roku Sąd Rejonowy doręczył pełnomocnikowi uczestnika opinię biegłego z zakresu szacowania ruchomości M. Ł.. Po zakwestionowaniu przez uczestnika także tej drugiej opinii, na rozprawie w dniu 7 marca 2013 roku Sąd Rejonowy odebrał wyjaśnienia od obu biegłych. Po tej czynności pełnomocnik uczestnika nie zgłaszał żadnych dalszych wniosków dowodowych w przedmiocie wyceny tych ruchomości, w szczególności nie wnosił o dopuszczenie dowodu z opinii innych biegłych. Wobec tego należy uznać, że uczestnik w żaden sposób nie uprawdopodobnił swoich twierdzeń o niezetelności wyceny ruchomości.

W świetle powyższych wywodów Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił stan i wartość majątku wspólnego, jak również dokonał jego podziału i orzekł o dopłatach, kierując się unormowaniem art. 211 k.c. i art. 212 k.c. w zw. z art. 1035 k.c. i art. 46 k.r.i.o. Sąd Rejonowy należycie uwzględnił sytuację majątkową skarżącego, orzekając o rozłożeniu dopłaty na raty na okres ponad 5 lat, a należy pamiętać o tym, że B. S. (1) ma zwrócić uczestnikowi znaczną kwotę pożyczki – 30.000 zł. Sąd Rejonowy prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego i Sąd Okręgowy tę ocenę podziela.

Dodać należy, że wykluczenie uczestników z członkostwa w Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w L. nie miało żadnego wpływu na przysługujące im własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 roku, sygn. akt K 32/03, Dz. U. z 2004 roku, Nr 63, poz. 591).

Sytuacja majątkowa uczestnika utrzymującego się z emerytury w kwocie 1.250 zł miesięcznie nie może zostać uznać za dramatyczną, a kwota, jaką zwróci mu B. S. (1), powinna wystarczyć uczestnikowi zarówno na pierwszą ratę dopłaty jak i na pokrycie kosztów sądowych (pkt X. zaskarżonego postanowienia).

Skarżący nie sformułował innych zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego w zakresie rozstrzygnięć o kosztach postępowania i o kosztach sądowych, a Sąd Odwoławczy z urzędu uwzględnia tylko naruszenie prawa materialnego oraz nieważność postępowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 roku, sygn. II CSK 400/07, Lex nr 371445). Nie było zatem podstawy do zmiany tych rozstrzygnięć.

Mimo oddalenia apelacji uczestnika nie było podstaw do odstąpienia od zasady, iż każdy uczestnik ponosi koszty postępowania odwoławczego związane ze swym udziałem w sprawie (art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.), gdyż wnioskodawczyni nie wykazała, aby poniosła jakiegokolwiek koszty postępowania odwoławczego. Z tego względu jej wniosek o zasądzenie zwrotu takich kosztów został oddalony.

Z tych względów na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji postanowienia.